

O križanju predpisov različnih zakonov v našem kazenskem pravu.*

Dr. Metod Dolenc.

I. Uvod. Na prvem zboru pravnikov celokupne naše kraljevine v Zagrebu l. 1924. so razpravljali tudi o »Zakondajni tehniki«. Takrat je bila sklenjena soglasno primerna resolucija, ki pa je ostala po dobri polovici *pium desiderium*. Ako bi dandanes na kongresu pravnikov ponovno razpravljali o istem predmetu, bi pač morali ugotoviti še eno nepriliko več kot leta 1924., namreč križanje predpisov različnih zakonov zlasti v kazenskopravni zakonodaji.

Pod takim križanjem razumemo dejstvo, da se nahajajo zakonodajne odredbe v različnih zakonih, ki se tičejo več ali manj istega pravnega vprašanja, pa se med seboj ne ujemajo. (O tako zvanih »antinomijah« v istem zakonu tu ne bo govora.) Utegnejo se križati zakoniti predpisi splošnega kazenskopravnega značaja, pa tudi posebni dejanski stani poedinih zločinov. V nastopnih izvajanjih se hočemo baviti s problemom, kako naj se v praksi takšna križanja tolmačijo, nazadnje pa hočemo izpregovoriti tudi o tem, kaj bi bilo potrebno, da se zakonodajna tehnika v označenem pogledu izboljša.

II. Občni predpisi kazenskega zakonika. Znameniti pravnik Maks Burkhardt je rekel pred 50 leti, da je zakonodajec modrec, ki hoče vse pravično urediti. Vsi zakoniti predpisi naj tvorijo istovrstno (homogeno) izpopolnjujočo se celoto, ki ne kaže niti znatnih vrzeli niti bistvenih navzkrižij, kajti ta celota tvori pravni red v državi. Da mora to še prav posebno veljati za načela, ki so ustanovljena v občnem delu kazenskega zakonika, ni da bi bilo treba šele utemeljevati.

Glede teh načel pa vidimo, da je zavzel baš občni del kazenskega zakonika tako stališče, ki vsaj na videz dopušča razhajanje predpisov občne narave. V § 13. k. z. je namreč določeno, da se predpisi tega zakona (torej tudi »občni« predpisi kazenskega zakonika) ne uporabljajo na osebe, ki jih je kaznovati zaradi storjenega kaznivega dejanja po posebnih zakonih. Ta določba § 13. k. z. mora veljati za osnovo in splošno normo, — ne samo zato, ker je v uvodnih odred-

* Predavanje na društvenem sestanku »Pravnikov« dne 25. februarja 1932., izpopolnjeno na podlagi sledeče mu diskusije.

bah občnega kazenskega zakonika, ampak zlasti še iz nastopnega razloga: Cl. 6. uvod. kaz. zak. z dne 16. februarja 1929, je ustanovil, da ostanejo v veljavnosti trije posebni zakoni, vojaški kazenski zakonik, zakon o tisku in pa zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi, takoj na to pa odredil, da velja občni del kazenskega zakonika izjemno od predpisa njegovega § 13., za vse tri zakone. *Exceptio firmat regulam in casibus non exceptis*. Toda čl. 6. uvodnega zakona h kazenskemu zakoniku itd. ni ostal pri tej izjemi od generalnega predpisa § 13. kaz. zak., ampak je ustanovil še izjemo od te izjeme z odredbo, da velja občni del kazenskega zakonika za navedene zakone (vojaški kazenski zakonik, zakon o tisku in zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi) samo toliko, kolikor se s temi tremi zakoni ne odreja izrečno kaj drugega.

Tu pa trčimo že na vprašanje, v kakšnem konkretnem, praktičnem razmerju sta določbi § 13. k. z. in čl. 6., 2. odst. uv. zak. kaz. zak. glede tistih treh zakonov, ki so ostali v veljavnosti kljub uredbi novega kazenskega zakonika.

A O vojaškem kazenskem zakoniku pač ni treba razmotrivati načeto vprašanje, kajti dobili smo pozneje nov vojaški kazenski zakonik z dne 11. februarja 1930., ki je bil sicer pozneje tudi še enkrat spremenjen, toda ne glede njegove odredbe § 3., da veljajo odredbe kazenskega zakonika z dne 27. januarja 1929, tudi za vojaška kazniva dejanja, kolikor vojaški kazenski zakonik od njih ne odstopa.

B) Glede zakona o tisku pa je stvar ta: Da ustanovimo pomen dodatnega predpisa, po katerem veljajo določbe občnega kazenskega zakonika za delikte po zakonu o tisku, moramo predvsem pribiti, da je zakonodajec, še preden je pravkar omenjeni dodatni predpis v 2. odst. čl. 6. uv. zak. kaz. ustanovil, že v 1. odst. pri št. 2. odredil, da velja »zakon o tisku z dne 6. avgusta 1925 s spremembami in dopolnitvami v zakonu z dne 6. januarja 1929, kolikor ni spremenjen s tem kazenskim zakonikom« (t. j. z zakonikom z dne 27. januarja 1929). (Tu ni govora o »izrečni« spremembi, kakor v odst. 2. iste določbe.)

Ključ za rešitev vprašanja, zakaj je zakonodajec določil dvakratno izjemo v istem členu, dobimo po našem mnenju le tako, če smatramo, da se tiče prva izjema v št. 2., 1. odst. čl. 6. uv. zak. kaz. zak. samo posebnega dela kazenskega zakonika. Če namreč pregledamo ves kazenski zakonik, se moremo prepričati, da v njegovem občnem delu

sploh ni prav nobene odredbe, ki bi se tikala naravnost tiskovnega zakona, v posebnem delu pa imamo sedmero določb, namreč v §§ 95., 149., 151., 156., 174., 240. in 288., ki res govoré o tisku kot sredstvu za storitev kaznivega dejanja. V § 149. (natisnena objava iz glavne razprave zoper mlajše maloletnike), § 151. (natisnena objava iz tajne glavne razprave in objava o glasovanju sodnikov), § 174. (natisnjeni oglas o sredstvih za odpravo ploda) in § 288 (natisnena težka kršitev javne morale) je tiskovni zakon, čeprav le deloma, pa vsekako stvarno derogiran in morajo v tem pogledu veljati odredbe kazenskega zakonika. Dejanski stan § 156. k. z. (natisnena strašilna lažna govorica) pa ustanavlja mimo določb čl. 46. zakona o tisku blažji delikt posebne vrste. Takisto gre § 240. k. z. preko vseh določb zakona o tisku in ustvarja v primeri z njimi novoto (reklamni odtiski v obliki papirnatega denarja). Ta dva delikta torej dopolnjujeta zakon o tisku po vsebini. V § 95. k. z. pa je govor o primerih čl. 45. tisk. zak. (razširjanje spisov, seveda tudi tiskanih, ki zavajajo ali nasnavljajo na veleizdajniška kazniva dejanja iz §§ 91. do 94. k. z.), glede katerih je za tako izvršitev uporabljati mnogo strožjo kazen.

Vprašanje, ali je pristojnost po zakonu o tisku glede pravkar navedenih sedmero deliktov kaj premaknjena, je treba rešiti takole: Tam, kjer je kazenski zakonik spremenil vsebino odredbe zakona o tisku, ostane vendar le pri pravilu čl. 42. zak. o tisku, da se kaznujejo kazniva dejanja, ki niso omenjena v zakonu o tisku, pa so storjena s tiskom, po zakonu, v katerem so omenjena. *A contrario* pa se mora sklepati: Kjer pa so kazniva dejanja omenjena v zakonu o tisku, jih kaznujejo tiskovni senati. Dejanski stani kaznivih dejanj po §§ 95., 149., 151., 174., 288. k. z. so gotovo omenjeni v zakonu o tisku. Ostanejo torej za te delikte veljavna osnovna načela zakona o tisku in ostane tudi pristojnost tiskovnega senata. Delikta po §§ 156. in 240. k. z. pa nista omenjena v zakonu o tisku. Ostane torej za ti kaznivi dejanji v veljavi občni in posebni del kazenskega zakonika in pristojnost rednih sodišč.

Ko smo torej pojasnili pomen odredbe št. 2., 1. odst. čl. 6. uv. zak. kaz. zak. glede posebej navedenih deliktov, se moramo pa še vprašati, kaj pa je z drugimi odredbami, ki se tičejo deliktov, obravnavanih dvakrat, torej tako v kazenskem zakoniku, kakor tudi v zakonu o tisku, kakor so to n. pr. raznovrstni delikti zoper obstoj države ali žalitve časti itd. Tudi tu moramo logično sklepati, da se tiče št. 2., 1. odst. čl. 6. uv. zak. kaz. zak. samo tistih posebnih delik-

tov, o katerih je izrečno govor v posebnem delu kaz. zak., če so storjeni s tiskom. Kjer pa kaz. zak. ne omenja niti z besedico dejanskega stanu posebnih deliktov glede obstoja države ali žalitev časti, storjenih s tiskom, ampak se ogiblje, da bi jih karkoli omenil, moramo reči, da zakonodajec kot pravični modrec namenoma ni hotel glede določb kazenskega zakonika v posebnem delu ničesar izpremeniti. Zato n. pr. določba § 304. k. z. o opravičljivi zmoti za tiskovne žalilne delikte ne velja. To ima tudi svoj pameten smisel, ker se piscu natisnjene žalitve ali odgovornemu uredniku hoče naprtiti težja odgovornost, ker je žalil ob najširši javnosti.

Ne štejejo pa v to poglavje izpremembe kazenskih sankcij v kazenskem zakoniku. Mislimo na zakon o izpremembah in dopolnitvah zakona o tisku z dne 6. januarja 1929., ki je v svojem čl. 13. prinesel nastopno generalno odredbo: Če so kazni zaradi kaznivih dejanj, določenih v VIII. poglavju zakona o tisku, milejše od kazni, ki jih določata zaradi teh dejanj kazenski zakon (ni zapisano »zakonik!«) in zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi, se kaznujejo ta dejanja po kazenskem zakonu, odnosno po zakonu o zaščiti javne varnosti in reda v državi. Tu nimamo ničesar več opraviti z razlikovanjem dejanskih stanov, ampak gre samo za legalno odredbo novih kazenskih sankcij, za katere se ustanavlja prvenstvo. V navedenem čl. 13. je pogoj, da so dana kazniva dejanja, ki so иначе v obeh zakonih istovetna, samo da so za območje tiskovnega zakona storjena s tiskom. Ali po današnjem stanju popolnoma »istovetnih« kaznivih dejanj (seveda če odmislimo sredstvo storitve) v različnih zakonih ni. Imamo opraviti samo s »skoraj istovetnimi« dejanskimi stani (n. pr. § 95. kaz. zak. in čl. 43. zak. o tisku, § 115. kaz. zak. in čl. 45. zak. o tisku itd.) Prezreti pa ne smemo, da je bil čl. 13. novele k zakonu o tisku takrat, ko je kaz. zak. nastal, že zakonita odredba. Ker se posebni del kaz. zak., ki je bil proglašen tri tedne pozneje, ni dotaknil te materije, je ostalo pač pri določbi čl. 13. novel. zak. o tisku, seveda smiselno tako, da ni veljal samo za tiste kazenske zakonike raznih pravnih območij, ki so bili dne 6. januarja 1929. v veljavi, ampak za vsak bodoči kazenski zakon, torej tudi za kazenski zakonik z dne 27. januarja 1929., z njegovo novelo z dne 9. oktobra 1931, itd.

Pri taki razlagi smo prebrodili težkoče glede dodatka k št. 2., odst. 1., čl. 6 uv. zak. kaz. zak., in menda ne bo moči očitati, da smo delali logiki nasilje. Celó raz stališče krimi-

nalne politike, ki naj jo modrec zakonodajec zavestno usmerja, pri taki razlagi pač ne bo tožbá.

Poglejmo sedaj odredbo, da velja občni del kaz. zak. tudi za zakon o tisku, »kolikor se s tem zakonom izrečno ne odreja kaj drugega«. Tu je treba dvakrat poudariti, da gre za uporabo predpisov *občnega dela* kaz. zak. z dne 27. januarja 1929. in da se vprav ta odredba dopolnjuje še z nadaljnjo odredbo v čl. 8. uvod. kaz. zak., da je smatrati v zakonu o tisku kazen zavora za »zapor«, a ne za »strogi zapor« po kazenskem zakoniku. Menimo celo, da je bil vprav zakon o tisku neposredni povod za besedilo 2. odst. čl. 6. uv. kaz. zak. Ni namreč mogoče, da bi bil zakonodajec mogel opustiti, da zavzame jasno stališče k najvažnejšemu, tri tedne pred obnarodovanjem kazenskega zakonika z dne 27. januarja 1929. legalno ustanovljenemu novemu predpisu o kazenskopravni odgovornosti za kazniva dejanja, storjena s tiskom.

Vprav ta odgovornost se temeljito razlikuje in poostruje, a teh poostritev zakonodajec v danih prilikah, kakor rečeno, tri tedne po odpravi Vidovdanske ustave, prav gotovo ni hotel ovreči. Za to je dejal, da občni del kazenskega zakonika velja, kolikor se z zakonom o tisku izrečno ne odreja kaj drugega. Ta »kaj drugega« (»što drugčije«) v zvezi z »izrečno« (»naročito«), daje smisel, da gre za nekaj, kar je za dotično zakonito odredbo posebno važno, značilno in odločilno, to pa glede na *ratio legis*, ne pa glede običajnih, za vsak zakon s kazenskopravno vsebino enako pomembnih skupnih določb. Na ta način smemo reči, da je trajanje zaporne kazni po zakonu o tisku, ki sega do 10 let, pač odpravljeno in na 5 let najvišnine reducirano, da pa je nasprotno ohranjena specifična tiskovnopravna odgovornost.

Seveda pa ni povsod *prima facie* jasno, kaj veljaj za specijalno prikrojeno, kaj za normalno zamišljeno odredbo. Vzemimo n. pr. vprašanje, ali velja določba občnega dela kaz. zak., da se kaznuje m a l o m a r n o storjen delikt samo, če zakonita norma v dejanskem stanju tistega delikta to izrečno določa. Po prvotnem besedilu zakona o tisku z dne 6. avgusta 1925 o tem ni bilo govora. Novela zakona o tisku z dne 6. januarja 1929. pa je prinesla izrečno določbo, da se ravna odgovornost za kazniva dejanja predvsem po občnem kazenskem zakoniku, če te ni moči ugotoviti, pa tudi po zakonu o tisku. Torej gre stvar presoati tako, da se mora za odgovornost po kazenskem zakoniku presumirati potrebnost naklepa, da pa nista odločilna niti *dolus*, niti *culpa*, če

gre za odgovornost »*par cascades*«. — Ali vzemimo vprašanje o z a s t a r a n j u. Po občnem delu kazenskega zakonika traja rok za objektivno zastaranje pri prestopkih, za katere ni predpisan zapor preko enega leta, — dve leti, a pravica vložiti tožbo, zastara v 3 mesecih a *die scientiae facti et auctoris*. Pri tiskovnih deliktih je doba za objektivno zastaranje po čl. 89 zakona o tisku izrečno obdržana tako, kakor jo ustanavlja kazenski zakonik; za subjektivno zastaranje pa je v istem členu določena doba enega leta od dne natiska. Tu se upošteva pač posebno široka javnost glede občinstva, pri čemer prizadeti žaljenec vendar ne more zahtevati, naj bi se mu ohranila pravica, vložiti tožbo, leto dni odtelej, ko je on zvedel za kaznivo dejanje, celo tedaj, ko bi se to zgodilo šele proti koncu objektivne zastaralne dobe, ko je že ves drugi svet na to stvar pozabil. Saj traja pravkar omenjena doba pri najpriprostejši kleveti 5 let! Odločili se bomo torej, da za tiskovne delikte predpis občnega dela kazenskega zakonika o zastaranju pravice, vložiti tožbo, ne velja, pač pa velja s p e c i j a l n a odredba zakona o tisku. Ako pa na drugi strani pogledamo odredbo istega zakona o tisku v čl. 89., da veljajo odredbe občnega kazenskega zakonika o poskusu, o izredni milosti, o povratku, bomo takoj videli, da je zakonodajec inace namenoma obdržal splošne predpise kazenskega zakonika v veljavnosti, da je torej dandanes poskus samo po čl. 51. zak. o tisku kazniv, drugod pa nikjer; da »izredne milosti« ni več; da se sme pač ob zmanjšani storilčevi vračunljivosti tudi po zakonu o tisku kazen po svobodni oceni omiliti (n. pr. če je pisec pamfleta ali odgovorni urednik kronični *potator*); dalje, da se sme kazen že radi ene same olajševalne okolnosti v okviru § 71. kaz. zak. omiliti; dalje, da se sme ob povratku po § 76., odst. 2. k. z. kazenska sankcija podvojiti, pri zaporu pa vendar le v okviru najmanjšine 5 let; končno, da se sme in mora kazen pri vzajemnem steku tiskovnih deliktov odmeriti po pravilih za stek kaznivih dejanj, navedenih v §§ 61., 62. kaz. zak. itd., itd. Prav to mora veljati tudi za institut pogojne obsodbe; za nas ni dvoma, da sme spričo čl. 6. uvod. zak. kaz. zak. v zvezi s čl. 73. in 89. zakona o tisku izreči tudi tiskovni senat pogojno obsodbo. Pri označeni razlagi si bo praksa utrla pot, ki ne bo protivna pravilom logike. Seveda bo odločala judicijalna in ne — legalna interpretacija. Ne trdimo, da je zakonodajna tehnika, ki prenaša odgovornost za pravilno tolmačenje zakonodajčevih odredb vseprek na rame sodnikov, posebno odlična, zlasti, kjer gre za temeljna vprašanja glede krivde. Ipak se utegne

najti zadovoljiv izhod vsaj tedaj, ko bo nastopila enotna judikatura kazenskega pravosodstva po edinstvenem kasačjskem sodišču. Dotlej seveda enotno tolmačenje in enakost vseh državljanov pred zakonom nista zagotovljena.

C) Nadaljujemo podrobno analizo določbe odst. 2. čl. 6., uv. zak. kaz. zak. glede zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi. Tu moramo predvsem ugotoviti, da je zakonodajec v ekspoziciji glede osnutka za kazenski zakon dne 27. aprila 1926. obetal, da bo kazenski zakonik obsegal tudi vse delikte glede zaščite države, da ga je pa prehitela politična situacija ter je dne 6. januarja 1929. vendarle posegel po formalno novi izdaji zakona o javni varnosti in reda v državi. Nova izdaja tega zakona nosi celo nov citat z dne 6. januarja 1929. ter se v njej njegov predhodnik, zakon z dne 2. avgusta 1921., niti ne omenja. In vendar je ostalo iz pravkar navedenega predhodnika nespremenjeno tisto besedilo, ki se tiče razmerja med kazenskimi zakoni — dne 6. januarja 1929. jih je bilo še šestero — in med zakonom o javni varnosti in redu v državi. To besedilo odreja (čl. 19. leg. cit.): 1. da so vsa kazniva dejanja po čl. 1. zak. o zaščiti javne varnosti in reda v državi »zločinstva po kazenskem zakonu«; 2. da se občni del kazenskega zakonika za kraljevino Srbijo (§§ 1.—81.) uporablja vseskozi na kazniva dejanja po zakonu o javni varnosti in redu v državi, izvzemši določbo § 58. srb. kaz. zak., tako da se sme izreči smrtna kazen tudi nad krivcem, ki je izpolnil vsaj 18 let; 3. da prestanejo veljati vse odredbe iz občnega kazenskega zakonika in drugih kazenskih zakonov, kakor tudi zakona o tisku, o društvih in shodih, zakona o posesti in nošenju orožja in vseh drugih zakonov, če so protivne temu zakonu; 4. da se na kazniva dejanja po zakonu o zaščiti javne varnosti in reda v državi, ki so storjena s tiskom, uporabljajo predpisi zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi.

Če hočemo razumeti pomen odst. 2., čl. 6. uv. zak. kaz. zak., moramo imeti pred očmi pač tisto pravno stanje, ki je bilo ob razglasitvi uvodnega zakona dne 16. februarja 1929. Takrat je bil že izdan kazenski zakonik z dne 27. januarja 1929. Toda zbog tisti čas veljavne določbe čl. 19. zak. o zaščiti države, da veljaj občni del edinstvenega kazenskega zakonika za delikte po zakonu o zaščiti javne varnosti in reda v državi, vendar z izjemo glede izrekanja smrtnih kazni na osebah, starih že 18 let, je bilo treba ustanoviti še neko specialno odredbo. Potrebno je bilo tudi glede zakona o tisku ustvariti posebno določbo.

glede veljavnosti specifično tiskovnopравnih odredb o odgovornosti, zato je bil izrečen skupen, za oba zakona veljaven dodatek »kolikor se z njimi (t. j. z zakonom o tisku in z zakonom o zaščiti javne varnosti in reda v državi) izrečno ne odreja kaj drugega«. Za nas je jasno, da dodatek »kolikor se z njim izrečno ne odreja kaj drugega« misli samo na odredbe občnega dela kazenskega zakonika, torej pri zakonu o zaščiti javne varnosti in reda v državi samo na izjemo glede izrekanju smrtni kazni, dočim se tisti člen zak. o zaščiti države, ki pravi, da prestanejo veljati protivne odredbe kazenskega zakonika, nanaša na ostale odredbe kazenskega zakonika izven občnega dela. V zakonu o zaščiti javne varnosti in reda v državi je vse polno specijalnih deliktov, njih veljavnost moramo priznati, čeprav se hudo križajo z dejanskimi stani posebnega dela kazenskega zakonika. Ne smemo pa prezreti ozkega stika med specijalnimi delikti zakona o zaščiti javne varnosti v državi in med občim delom kaz. zak. Kar smo ugotovili za pravilno razlago glede razmerja med zakonom o tisku in kazenskim zakonikom po smislu čl. 6., 2. odst., uv. zak. kaz. zak., tudi v pogledu na razmerje med zakonom o zaščiti javne varnosti in reda v državi in kazenskim zakonikom ne more in ne sme biti drugače. Tudi tu smemo smatrati, da z odredbami občnega dela kazenskega zakonika samo tiste odredbe o zaščiti javne varnosti in reda v državi niso razveljavljene, ki se nam prikazujejo izrečno kot specijalne odredbe, ustanovljene zato, da se doseže svrha tega zakona. V tem pogledu imamo sicer, kakor že večkrat navedeno, izrečno odredbo glede izrekanja smrtni kazni na starejših maloletnikih, ki so dosegli že starost 18 let, kar naj očitvidno pojača strašilno funkcijo kazni pri mladostnih osebah, — nimamo pa prav nobenega nadaljnjega spomina o kakšnih drugačnih občnih odredbah, ki bi se ne zlagale s pravnim stanjem občnih delov tistih kazenskih zakonikov, ki so veljali ob obnarodovanju zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi dne 6. januarja 1929. Ta ugotovitev je posebne važnosti glede določanja kazni. Če je čl. 12. zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi z dne 6. januarja 1929. odredil za potepuhe, pijance itd. poleg glavne tudi še stransko kazen, da je dopustno, oddati jih v prisilno delavnico, odnosno za maloletne zločince, stransko v zgojno kazen, da se oddajo v zavod za vzgajanje, končno za osebe, ki motijo red in mir, stransko kazen izгона, onda vse to dne 6. januarja 1929. ni imelo nobenega specijalnega, karakterističnega pomena, ampak je

bilo le dopolnilo določb o kaznovanju v poedinah dne 6. januarja 1929. veljavnih kazenskih zakonih. Saj takrat, dne 6. januarja 1929., pravnega instituta očuvalnih odredb v nobenem od veljajočih kazenskih zakonikov nismo imeli..., marveč le kazni, glavne in stranske; drugega nič. Te dopolnitve pa so postale nepotrebne s kazenskim zakonikom z dne 27. januarja 1929., ki je zedinil vse glavne in stranske kazni in prinesel nov pravni institut očuvalnih odredb, in pri najboljši volji ne bi mogli misliti, da tiči v teh gori omenjenih stranskih sankcijah kaj specifičnega za zaščito javne varnosti in reda v državi. Kdo bi smatral tudi še po 27. januarju 1929. izgon za posebno kaznovalno sredstvo ali oddajo nedoletne osebe, stare do 21. leta, v zavod za vzgajanje za posebno stransko kaznovalno sredstvo, ko se takšna po vsem modernem svetu več ne priznava? Ponovno omenjeni dodatek »kolikor se izrečno z zakonom o zaščiti javne varnosti ne odreja kaj drugega« se ne more nanašati na sistem kaznovanja vobče. Nasprotno, baš ta sistem se usvaja in ače popolnoma, le glede izrečno določene izjeme o izrekanju smrtne kazni nad maloletnimi osebami, ki so izpolnile že 18 let, ne. Nikako ne smemo odredbe »kolikor se izrečno kaj drugega ne odreja« v čl. 6., odst. 2. uv. zak. kaz. zak. širje razlagati, ker gre za izjemo od splošne odredbe, da veljaj občni del k. z. Ob takšnem tolmačenju pa odpade tudi oddaja v prisilno delavnico kot kaznovalno sredstvo, a na njeno mesto stopi očuvalna odredba prisilne delavnice. Ministrstvo pravde je sicer zavzelo v svojem razpisu z dne 17. januarja 1930. br. 2439. drugačno stališče. Toda njegova razlaga je povsem kriva in jo sodišča ne smejo usvajati, razen če gre za pravnomočne sodbe iz časa pred veljavnostjo kaz. zak., to je pred 1. januarjem 1930. Kakor smatramo kot po sebi razumljivo, da se je morala določba o veljavnosti občnega dela kazenskega zakonika za Srbijo v uv. zak. kaz. zak. spremeniti radi uveljavljenja občnega dela kazenskega zakonika izza 1. januarja 1930., prav tako po sebi razumljivo pa se nam zdi, da ni bil namen, dati večji ali manjši obseg v primeru s prejšnjim čl. 23. zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi z dne 6. januarja 1929. in da se nanaša njegov čl. 24. v glavnem na odredbe posebnega dela kazenskega zakonika. Sicer bi antiteza med čl. 23., odst. 2., in 24. zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi ne bila potrebna in posebej ustvarjena. Baš dejstvo, da je zakonodajec izdal novelo k zakonu o zaščiti javne

varnosti in reda v državi dne 1. marca 1929., torej že po uvodnem zakonu h kaz. zak. itd., pa se o tej priliki ni niti z besedico dotaknil vprašanja veljavnosti določb tega zakona v primeru z odredbami občnega dela kaz. zakonika, kaže jasno, da je pač hotel dodati še nekatera nova kazniva dejanja, drugače pa na pravnem stanju, ustvarjenem z medčasnim obnarodovanjem kazenskega zakonika in uvodnim zakonom h kazensko-mu zakoniku itd. ni hotel ničesar spremeniti.

III. Neuporabnost občnega dela kazenskega zakonika. Če pravi § 13. k. z., da se predpisi tega zakona, torej kazenskega zakonika, ne uporabljajo na osebe, ki jih je kaznovati zaradi storjenega kaznivega dejanja po posebnih zakonih, onda se vprašamo, kaj pa naj pride pri teh posebnih kazenskopravnih zakonih na mesto predpisov občnega kazenskega zakonika? Na prvi pogled porečemo pač to, kar je v posebnih zakonih odrejeno, pa najsi je v nasprotju z občnim ali posebnim delom kazenskega zakonika. Razumljivo je, da v tem pogledu zakonodajno-tehnična izvedba zakonov s kazenskopravno vsebino ni bila vseskozi enega kova, zlasti ne iz časov pred veljavnostjo edinstvenega kazenskega zakonika. Razlikovali bi v tem pogledu trije tipov: a) stranske zakone, ki sami izrečno in jasno odrejajo, da naj se uporabljajo za njihove posebej ustanovljene delikte v polnem obsegu občni predpisi kazenskega zakonika; b) stranske zakone, ki ustanavljajo pravkar označeno normo mimogrede, pa prinašajo vendar le še posebne odredbe, ki odstopajo od občnih; c) stranske zakone, ki sploh ničesar ne govoré o tem, katere odredbe naj veljajo.

Podati hočemo samo nekoliko primerov teh tipov; vseh stranskih zakonov ni moči preresetati, da ne zaidemo preveč v ponavljanja.

K a): Čisti tip veljavnosti občnega dela kaz. zak. pomenja zakon o pobijanju nelojalne konkurence z dne 4. aprila 1930., ki pravi v § 27, izrečno, da naj se na tu ustanovljen posebni delikt uporabljajo predpisi kaz. zak., za postopek pa predpisi s. k. p. Pravtako zakon o izkoriščanju vodnih sil z dne 30. junija 1931., ki pravi, da se postopek vrši po veljavnih predpisih za prestopke. V to skupino spadajo tudi tisti zakoni, ki enostavno določajo, da sodijo kazniva dejanja kot pregreške sodišča, ki so pristojna za sojenje pregreškov, kakor n. pr. zakon o zaščiti industrijske svojine z dne 17. januarja 1922., dasi pravi vprav ta zakon še posebej, da veljajo »glede povratka, steka in zastaranja

predpisi kazenskega zakonodajstva za take pregreške.« Ni pa mogoče misliti drugače, nego da velja občni del kazenskega zakonika tudi še drugod, n. pr. glede pogojne obsodbe, ker bi nastal inače zakonodajni *vacuum*, kar bi bilo *nonsens*.

K b): K drugi vrsti primerov, — rekli bi jim mešan tip, — spadajo zlasti zakoni iz novejšje dobe. Tu so se pojavile različne inačice. Tako ima zakon o pobijanju zlorab v službeni dolžnosti z dne 30. marca 1929. odredbo, da veljajo za kazniva dejanja, določena v njem, predpisi občnega dela kazenskega zakonika, pa ne vsi: ne veljajo odredbe o očuvalnih sredstvih, o pogojni obsodbi, o rehabilitaciji. To sledi jasno iz določb čl. 4. v zvezi z čl. 18. nav. zak. Tudi za postopek glede teh deliktov je pristojnost urejena drugače kot za delikte po kazenskem zakoniku (gl. čl. 6. do 8.) — Samo nekatere odredbe iz občnega dela kazenskega zakonika so izpremenjene v zakonu o volitvah narodnih poslancev z dne 10. septembra 1931. Ta odreja pač, da se smatrajo vsa po njem ustanovljena kazniva dejanja za prestopke in da jih sodijo sodišča, najmanjšina denarnih kazni pa je, pač čudno, določena drugače, n. pr. z Din 30 namesto Din 25 po k. z. Tudi je s kaznijo zapora združena izguba »državljanске časti«, ki pa po svoji funkciji ne more pomeniti nič drugega nego izgubo častnih pravic v smislu § 47. k. z. Zakon pa je ustanovil poleg izgube častnih pravic še posebej izgubo same aktivne volilne pravice, pa za drugačne dobe kot k. z.

Od starejših zakonov hočemo navesti kot posebno inačico, ki spada le-sem, to-le: Zakon o pobijanju draginje življenjskih potrebščin in brezvestne spekulacije z dne 30. decembra 1921 pravi v čl. 16., da se kazen zapora ne sme izpreminjati v denarno kazen, čl. 20., da zastaranje teh deliktov nastopi v enem letu od dne dejanja, ako se ne uvede preiskava. Spričo predpisa § 13. k. z. moramo smatrati, da so te izjemne odredbe še vedno veljavne. Prav tako sklepamo, da je ostala veljavna tudi kvalifikacija deliktov po tem zakonu kot prekrškov, ki spadajo pred sreska sodišča.

Toda niti v tem niti v drugih primerih mešanega tipa nismo zasledili izčrpnih predpisov, ki bi pomeniali zaokroženo celoto predpisov občnega značaja. Poysod ostane še dober del predpisov občnega značaja, ki jih mora sodnik imeti, če hoče sploh soditi take delikte. Tudi tukaj bi pomenil vsak *vacuum* — *nonsens*. Zatorej moramo sklepati, da glede ostalih odredb, ki v tem zakonu niso

drugače urejene, vendar le veljajo predpisi občnega dela kazenskega zakonika.

K c): Kot primer tretje vrste, tip brez posebnih odredb glede predpisov iz občnega dela materialnega kazenskega zakonika, moremo navesti zakon o odvetnikih z dne 17. marca 1929. Ta ustanavlja v § 120. delikt zakotnega pisaštva, pa odreja samo, da je to kaznivo dejanje, ki se kaznuje z denarno globo do 1500 Din ali z zaporom do 2 mesecev ali z obema kaznima. O tem, kateri občni materialnopravni predpisi veljajo za ta delikt, ne najdemo nobene besede. (Na ta § 120. odvet. zak. se sklicuje vzporedna odredba v zakonu o notarjih z dne 26. septembra 1930., ne da bi kaj novega pristavila.) In vendar moramo smatrati kot zakonodajčev namen, da naj veljajo predpisi občnega dela kazenskega zakonika tudi za delikt zakotnega pisaštva iz odvetniškega kakor tudi notarskega zakona, ker je odredil, da je za sojenje pristojno sresko sodišče po odredbah zakona o sodnem kazenskem postopku.

Če se ozremo sedaj po vseh treh tipih posebnih kazenskoopravnih zakonov hkratu, je moči ugotoviti nastopno:

Po § 1 s. k. p. sme za kazniva dejanja tako po kazenskem zakoniku kakor tudi po posebnih zakonih izreči kazen in očuvalne odredbe samo pristojno sodišče na podlagi postopka po sodnem kazenskem postopniku. Ta sodni kazenski postopnik predpostavlja obstoj kazenskega zakonika in njen naslo-njen baš glede osnovnih pojmov kazni, očuvalnih sredstev, vračunljivosti, predloga za kaznovanje, odobritve pregona, pogojne obsodbe, zasebne tožbe, zastaranja, rehabilitacije itd.

Uporabnosti posameznih občnih predpisov kazenskega zakonika ne smemo prerekati tam, kjer posebni zakon vprav v tem posameznem pogledu ne odreja sam nič drugega. Sicer bi prišli do absurdnega rezultata, da zategadelj sploh ne bi bilo občnih odredb o sojenju takih deliktov.

Pa tudi glede posebnih odredb v posebnem delu kazenskega zakonika bi imeli precej odredb, ki bi se ne mogle izvajati, ako bi se odredba § 13. k. z. dobesedno do skrajnosti negativno tolmačila. Kdor n. pr. ovadi oblasti lažno zoper svoje prepričanje, da je storila oseba kaznivo dejanje po zakonu o volilnih imenikih z namero, da bi se začelo zoper njo kazensko ali disciplinsko postopanje, postane li kazniv po § 139 k. z.? To je čisto jasno! In vendar bi bilo

moči tolmačiti § 13. k. z. bukvalno tako-le: Predpis kazenskega zakona, (torej v danem primeru § 139. k.) se ne uporablja na osebo, ki jo je kaznovati zbog delikta, storjenega po zakonu o volilnih imenikih, ki je pač gotovo takšen poseben zakon, ker določa posebne delikte. Vprav tu se pokaže, da navzlic besedilu § 13. k. z. *implicite* vendar veljajo načela občnega dela kazenskega zakonika za vse tiste zakone, ki nimajo drugih posebnih občnih predpisov in da bi odredba čl. 6., odst. 2., uv. zak. kaz. zak. spadala smiselno — seveda brez tistih besed »izjemno od predpisov njegovega § 13.« —, bolje v občni del kaz. zakonika. Da zakonodajec v § 13. k. z. ni govoril o tem, da predpisi kazenskega zakonika ne veljajo, ampak le da se ne uporabljajo, je pač nekakšna *reservatio mentalis*, ki kaže, da se je zavedal, da brez veljavnosti obilnih odredb kazenskega zakonika pri drugih zakonih s posebnimi delikti ne pojde.

IV. Križanje dejanskega stanu po edinih kaznivih dejanj iz različnih zakonov. Nastopno ne govorimo več o občnem delu kazenskega zakonika, ampak o poedinih dejanskih stanih. Vendar pa izhajamo s stališča, da so pravilna naša doslejšnja izvajanja glede razmerja med raznimi zakoni, kar se tiče uporabljanja splošnih, temeljnih predpisov.

Razlikovati je treba glede posameznih kaznivih dejanj na eni strani primere, a) kjer je zakonodajec namenoma dopustil križanje dejanskih stanov kaznivih dejanj in je to jasno izrazil, na drugi strani pa b) takšne primere, kjer takšen namen ni izražen.

K a): V prvo vrsto primerov spadata predvsem zakon o tisku in zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi. Za delikte iz zakona o tisku smo v prvem delu naših razmotrivanj prišli do ugotovitve, da ostane v vseh primerih, kjer ni derogacije z določbami v posebnem delu kazenskega zakonika, pri *noli me tangere* odredb zakona o tisku, pa če se oba zakona še tako razhajata, n. pr. glede klevete umrlih, oprostilne okoliščnosti za opravičljivo zmoto in pod. Tiskovne delikte naj sodijo tiskovna sodišča. Glede idealnega ali realnega steka je po odredbah čl. 42. in 76. zak. o tisku sploh izključeno, da bi prišli pred isti senat hkratu delikti iz kazenskega zakonika in iz zakona o tisku. To so zavestno ustvarjene posledice enumeracijske metode navajanja kaznivih dejanj v zakonu o tisku. Navzkrižja, ki se pokažejo med dejanskimi stani obeh zakonov, ostanejo navzkrižja. Edino glede sankcije smo dobili po noveli k zakonu o tisku

z dne 6. januarja 1929. znani predpis čl. 13., da veljaj težja kazen kazenskega zakonika, če je v tiskovnem zagrožena samo blažja.

Kaj pa naj velja, če se ne dá točno ugotoviti, ali se krijeta oba delikta, oni iz kazenskega zakonika in oni iz zakona o tisku? Ker pravi čl. 13. nav. zak., da veljaj njegova norma samo glede kazni, ki jih določa zaradi teh dejanj — torej dejanj istovetnih po vsebini, a različnih samo po načinu storitve — gre za presojo, ali obstoji identičnost dejanskega stana po vsebini. Po našem mnenju ni zahtevano, da je celotna odredba identična po obsegu. Utegne priti do tega, da dejanski stan ene odredbe v kazenskem zakonu, z drugimi besedami enega paragrafa, krije samo del ene odredbe ali člena v zakonu o tisku, da pa imata v različnih okvirih po izvestnem delu skupno in identično vsebino. Moremo pa dobiti tudi primer, da je okvir ene odredbe širši, pa krije celotno vso odredbo drugega zakona. Zakon o tisku pravi n. pr. v čl. 43., kdor izpodbada s tiskom na izvršitev takega kaznivega dejanja iz občnega kazenskega zakona, ki se kaznuje s smrtjo, robijo ali zatočenjem, daljšim od petih let, a vkljub nastali nevarnosti ne nastopi posledica kazni po kazenskem zakoniku (torej tako, da nasnovanje individualno določenih oseb ni uspelo), ta se kaznuje z zaporom do petih let; če pa gre izpodbada nje na izvršitev kaznivega dejanja, ki se kaznuje z robijo ali zatočenjem do petih let samo z zaporom ali v denarju (pod enakimi pogoji glede posledic), nastopi kazen zapora do treh let. V tem širšem okviru je manjši obseg kaznivih dejanj zajet, namreč obseg tistih dejanj, ki so navedena v § 95. k. z. Kdor torej zavaja ali nasnavlja z razširjanjem spisov — to so pač tudi tiskovine! — na izvršitev kakšnega dejanja iz §§ 91. do 94. k. z., navedena v § 95. k. z., — se kaznuje, dasi niso nastopile nobene zle posledice, z robijo ali zatočenjem do 10 let. Identičnost kaznivega dejanja je glede nasnove h kaznivim dejanjem po §§ 91. do 94. k. z. ne glede na način izvršitve jasna. Primeri takih dejanj, storjenih s tiskom, se torej kaznujejo s kaznijo robije ali zatočenja do 10 let, ali sodi jih tiskovni senat. Za nasnavljanje k drugačnim deliktom pa veljata čl. 43., 44. tisk. zak. naprej. Takih in enakih primerov bi mogli navesti še celo vrsto. Povsod gre za *interpretatio iudicialis*, ker je zakonodajec sam namenoma zavrgel *interpretatio legalis*, ki bi bila marsikje bolj umestna. Če sodnik dvomi o istovetnosti dejanskih stanov, uporaba čl. 13. novel tiskovnega zakona pač ni dopustna. *In dubio pro reo*.

Prav posebno težki primeri križanja dejanskih stanov kaznivih dejanj so ustanovljeni v pogledu na zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi. Ta zakon je odredil: 1. da je soditi njegova kazniva dejanja celo tedaj po predpisih tega zakona, če so storjena s tiskom; 2. da vse odredbe, ki so v kazenskem zakoniku, kakšnem drugem kazenskem zakonu, kakor tudi v zakonu o društvih in shodih, o zakonu o posesti in nošenju orožja in v drugih zakonih, prestatenejo veljati, če so protivne odredbam zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi.

K temu je treba pripomniti dvoje. Prvič: Delikt po zakonu o zaščiti javne varnosti in reda v državi, storjen s tiskom, je lahko v polnem soglasju z deliktom, navedenim v zakonu o tisku, ali pa je z njim samo v delnem soglasju. Če je dejanski stan po zakonu o tisku širši, veljajo njegove določbe, kolikor gre za kazniva dejanja izven okvirja zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi. Za taka kazniva dejanja odredba čl. 13. noveliranega zakona o tisku ni upoštevna. Kjer je pa identiteta dejanskih stanov po obeh zakonih ugotovljena, pa velja *eo ipso* odredba mnogokrat omenjenega čl. 24. zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi. Odredba čl. 13. noveliranega zakona o tisku glede uporabe strožje kazni dejansko torej nima prave udelejsvalne možnosti.

Drugič: Glede gori navedene derogativne klavzule pa moramo predvsem navesti, da stoji pač v skladu z odredbo čl. 6., odst. 1., št. 3., uv. zak. kaz. zak., da pa moramo tej klavzuli pripisovati pomen blanketne norme tako, da se nanaša vobče tudi na odredbe odslej nastalih novel h kazenskemu zakoniku. Kar pa velja za bodoči kazenski zakonik, bi pač moralo veljati tudi za bodoče zakone o tisku, o društvih in shodih itd. Ali to se ni obistinilo. Zakon o društvih in shodih in posvetih z dne 18. septembra 1931. je n. pr. ukinil v § 42. vse odredbe zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi, kolikor se protivijo njegovim lastnim odredbam. Prišlo je torej do različnega upoštevanja omenjene derogatorne klavzule *pro futuro*: Odredbe kazenskega zakonika nimajo derogatorne moči kot *lex posterior*, zakon o društvih, shodih in posvetih pa je dobil in ima tako moč. Praksa se bo držala zakonodajčevega časovno pozneje izdanega imperativa, teorija pa se bo okoristila s tem momentom pri rešitvi nekaterih zamotanih vprašanj, ki nastanejo o takem križanju. kakor bomo takoj videli.

Vzemimo n. pr. vprašanje o veljavnosti odredbe čl. 12., odst. 1. do 3. zak. o zaščiti javne varnosti in reda v državi.

Že spredaj navedeni razpis min. pravde z dne 17. januarja 1930. si je stvar precej enostavno zamislil: Ker je zakonodajec v čl. 6. uv. zak. kaz. zak. odredil, da ostane zakon o zaščiti javne varnosti in reda države v polni veljavnosti, je torej njegov čl. 24., na podlagi tega pa tudi njegov čl. 12. ostal v veljavnosti. Toda razpis je prezrl to-le: Celokupni okvir odredb odst. 1. do 3. čl. 12. zakona o javni varnosti in reda v državi spada v obseg, ki je nerazdružljivo zajet v problemu občne zaščite človeške družbe pred zločinci. To je bila prva in poslednja *ratio legis* o zaščiti javne varnosti in reda v državi. Ta *ratio* pa je eden izmed glavnih idejnih temeljev novega kazenskega zakonika, ki je ustanovljen, kajpada, v **občnem** delu kazenskega zakonika. Čim pa odreja uv. zak. kaz. zak., da velja za zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi **občni** del kazenskega zakonika, kolikor ne odreja baš poslednje navedeni zakon izrečno kaj drugega, moramo sklepati, da je zakon o javni varnosti in redu v državi imel materialnopravno pač namen zaščititi javno varnost v državi, da pa ni imel namena ustanavljati na novo prisilne delavnice ali zavoda za vzgajanje kot posebne naprave za izvedbo samostojne sankcije. Zakonodajec, ki je ustanovil določbo čl. 6., odst. 2. uv. zak. kaz. zak. se je moral zavedati, da je ustanovil že prej odredbo § 158. k. z. in da se ta odredba krije glede pojma delomrznosti, izvirajoče iz potepanja ali iz vlačuganja ali iz igranja na slepo srečo s pojmom opuščanja preživljanja na pošten način ob potepanju ali razuzdanem življenju, da pa je ustanovil tudi v § 52. k. z. posebno očuvalno sredstvo, ki se odreja nad osebami, nagnjenimi k izvrševanju kaznivih dejanj, kakor so to tudi osebe, ki so navedene v čl. 12. zakona o javni varnosti in reda v državi. Zakonodajec ne bi bil niti pravičen, niti modrec, če bi bil hotel vzdržati obojna delikta hkratu, še manj pa vzdržati določbe o deliktu po novem besedilu kaz. zak., ki bi se spričo čl. 24. zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi sploh ne smela uporabljati. Zlasti velja to za odst. 2. ponovno navedenega čl. 12., ki govori o maloletnih osebah, ki so grešile z življenjem v delomrznosti. Tu bi morali, če bi čl. 24. zak. o zaščiti javne varnosti in reda v državi dobesedno strogo tolmačili, sklepati, da niti odredbe kazenskega zakonika niti odredbe sodnega kazenskega postopnika ne veljajo, ker se glasé tako v pogledu odgovornosti mlajših maloletnikov, kakor tudi glede posebnega načina postopka zoper nje z odredbo vzgojnih odredb vse drugače kakor

čl. 12. citiranega zakona. Zakonodajec, ki je hotel, da se uporablja občni del kazenskega zakonika tudi za kazniva dejanja iz zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi, ni mogel hkratu hoteti, da naj ostane dejanski stan, kakor je bil ob času obnarodovanja zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi podan, v veljavnosti kot generalna norma, ker zanj zagrožena sankcija ni več uporabna. Saj ni niti izrečno kot specifična norma ustanovljena, niti sploh kot takšna spoznavna, niti vobče dejansko potrebna. (Prim. št. V. »razporeda za upotenje oseb v zavode za izvrševanje očuvalnih sodb« z dne 29. decembra 1929., Sl. N. II/12., kjer ministrstvo pravde samo imenuje sankcije iz »§ 12.«, prav »čl. 12.« zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi z dne 6. januarja 1929 za »mere bezbednosti«.) Za nas torej ni in ne more biti dvoma, da dejanski stani prvih treh odstavkov ponovno omenjenega čl. 12. *in toto* nimajo nobene pravne eksistence več, ker jih pobija in ubija za zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi veljavni občni del kazenskega zakonika. Vsaka drugačna razlaga bi vedla do absurdnih posledic, ki gotovo ne ustrezajo zakonodajčevemu duhu.

K b): Obrnimo se sedaj k drugi vrsti, ko se križajo različni dejanski stani, t. j. taki, pri katerih zakonodajec sam ni izrečno nobene norme ustanovil, kako jih je obravnavati. V tem pogledu moramo predvsem pač opozoriti na pravilo, da *lex posterior derogat priori*. Odločilne važnosti je vobče dan, ko dobi zakon obvezno moč (čl. 66. ust.). Predpisi kazenskega zakonika so torej z dnem 1. januarja 1930. derogirali zakone kazensko materialno-pravne vsebine izza časa pred 1. januarjem 1930., ustava z dne 3. septembra 1931. je s svojim čl. 110. razveljavila določbe glede pristojnosti sodišča za delikte, izvršene v družbi civilnih in vojaških oseb, ki jih je bil ustanovil vojaški kazenski zakonik z dne 11. februarja 1930. itd. Vobče vidimo, da je zelo malo takšnih zakonov, ki ne bi imeli nobene zveze z obstoječimi odredbami kazenskega zakonika. Skoraj povsod je rečeno, da gre za kaznovanje po specialnem zakonu, če ni ustanovljen za isto dejanje po kazenskem zakoniku težji delikt s težjo kaznijo. To je sedaj stalna praksa zakonodajca zlasti za zakone, ki ustanavljajo delikte, ki se sodijo po zakonu o občnem upravnem postopku. Ali dasi je ta vprav označena razlagalna smernica na videz precej enostavno uporabljiva, se žal pojavljajo v praksi pri razmejičenju dejanskih stanov prav znatne težkoče, zlasti če gre za sorodne delikte, ki so

približno enako ustanovljeni v kazenskem zakoniku, zakonu o zaščiti javne varnosti in reda v državi, pa še v kakšnem drugem specijalnem zakonu. Kajti *derogatio legis anterioris lege posteriori* je možna samo, če so dejanski stani resnično enaki. To pa je moči le silno težko in zelo redko ugotoviti.

Vzemimo *exempli gratia* dejanski stan § 115. k. z. Tu je podan tipičen primer križanja nič manj kakor štirih raznih zakonov, med njimi dvojih, čijih delikti naj imperativno ostanejo v veljavnosti poleg deliktov iz kazenskega zakonika. Morda bo najbolje, ako pri podrobni analizi in vzporedbi teh deliktov, ki se tičejo vseskozi štrajkov in sličnih organiziranih borb zoper normalni gospodarski promet, postopamo po časovnem redu.

Izza istega dne 6. jan. 1929, veljata: a) Novelirani zakon o tisku z določbo čl. 43., da se kaznuje, kdor izpodbada s tiskom na izvršitev kaznivega dejanja, na katero je zagrožena kazen smrti ali robije preko petih let, pa ne nastopi posledica kazni po kazenskem zakoniku, z zaporom do 5 let; nasnavljanje državnih uslužbencev, da bi delo ustavili in izsilili izpremembo ustave, pa je takšen delikt, ki se kaznuje z robijo do 20 let. b) Novelirani zakon o jaščiti javne varnosti in reda v državi z določbo čl. 1., št. 4., da se kaznuje s smrtjo ali robijo do 20 let, kdor vrši propagando, da naj se ovira ali otežuje ali omejuje proizvajanje vojaškega materiala ali zalaganje vojske z njenimi potrebščinami; propaganda pa se vrši lahko tudi s tiskom. Toda stavkarji, ki so stopili v stavko, se kaznujejo po čl. 17. zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi z zaporom od šestih mesecev do treh let, podpihovalci ali kolovodje razen tega še z denarno kaznijo; a osebe, ki poskušajo druge osebe zadržati od dela, zapadejo po čl. 18. istega zakona isti kazni. c) Izza 1. januarja 1930. velja določba § 115. kaz. zak., da se kaznuje nasnavljanje državnih uradnikov, da bi delo ustavili in izsilili izpremembo ustave, z robijo do 20 let. č) Izza 18. julija 1930. pa velja tudi še člen 23. zakona o državni brambi, ki pravi, da se kaznuje oseba, ki za časa pripravljenosti, mobilizacije ali vojne v državnih ali drugačnih zavodih, določenih za državno brambo, nagovarja druge k stavki, z isto kaznijo, kakor je določena v § 115. k. z.

Če poskusimo opredeliti te določbe v smislu našega problema, moramo najprej izločiti iz pretresa omenjeni delikt po zakonu o zaščiti javne varnosti in reda v državi, kolikor gre za propagando. To je najširši, samostalni

storjena z neupravičenim lovom na divjačino, storjena tudi z naklepom

moment, ki označuje po našem mnenju poseben delikt. Po zakonu o tisku pa je kazniv, kdor izpodbada k takšni propagandi. Če do efektivne propagande ni prišlo, pa je nastala nevarnost, da pride do takšne posledice, ne velja § 34., odst. 2. kaz. zak., ampak storilec naj se kaznuje navzlic čl. 43. zak. o tisku po zakonu o zaščiti javne varnosti in reda v državi. Po obeh zakonih, po pravkar navedenem, kakor tudi po zakonu o tisku, je nagovarjanje k stavki kaznivo, dasi se tiče vojaških zavodov, v mirnem ali vojnem času. Po kazenskem zakoniku gre za nasnavljanje, ki je usmerjeno na povzročitev stavke in nasilne izpremembe ustave, po zakonu o državni brambi pa zadostuje za kaznivost nagovarjanje k stavki, samo da se izvrši o času preteče vojne ali za časa vojne. Kam naj uvrstimo n. pr. ta-le delikt? Nekdo nese o času vojne pripravljenosti rokopis v tiskarno, ki poziva k propagandi za stavko uslužbencev v tovarni za smodnik, pa ga na potu policija prestreže. Pri označenih križanjih bo treba seči po ugotovitvi *rationis legis* in po taki ugotovitvi soditi. Če gre za teroristično gibanje, ki ograža temelje države, bo vselej prednjačila veljavnost zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi: kot *legis specialis*. Brez ugotovitve takšnega terorja bi veljal čl. 23. zakona o državni brambi, ker je ta vsaj deloma kot poznejši zakon derogiral del odredbe § 115. kazenskega zakonika. Poskus propagande v spredaj navedenem smislu, ki je zločinstvo, je kazniv, poskus prestopka v primeru čl. 43. tisk. zak. o tisku pa ne. *Quid iuris?* Kaj bi bilo v praksi pri tem izobilju določb o isti zaščiti iste pravne dobrine odločilno; se ne da *in abstracto* ugotoviti. Treba bi bilo spoznati pravi storilčev namen, pomen in svrho nagovarjanja, itd. in pri istovetnosti dejanskih stanov deloma upoštevati, da so delikti zakona o tisku in zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi poleg drugih kazenskopravnih odredb istega značaja ostali v veljavnosti, deloma pa upoštevati pravilo, da *lex posterior derogat priori*... Skratka, prišlo bi do interpretacije *iudicialis*, naposled seveda, če bi stvar ne bila docela jasna, do uporabe pravila *in dubio mitius*. Pri vsem tem pa bi se morali zavedati, da bi tisti državni uslužbenci, ki bi resnično stavkali, ker so bili k stavki nasnovani, dobili neprimerno manjšo kazen, kakor pa njih nasnovatelji.

Naj končno samo še omenimo, da veleva zakon o državnem sodišču za zaščito države z dne 24. oktobra 1930., da se mora dejanje, ki spada pred državno sodišče, če je kaznivo po določbah več zakonov, kaznovati po strožjem zakonu. Tu se torej predpostavlja, da imamo opra-

viti s primeri pravega idealnega steka po § 61. k. z., dočim po čl. 24. zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi ne more biti vzporednih kaznivih dejanj idealnega steka, ker odredbe kazenskega zakonika, protivne odredbam tega zakona, niso veljavne. Če ne velja določba § 34., odst. 1., kaz. zak. za stavkarje, morajo veljati odredbe zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi, ki so pa milejše po sankciji. Ali naj se po omenjenem imperativu zakona o državnem sodišču za zaščito države, da je kaznovati po strožjem zakonu, vendarle vrnemo k določbi § 34., odst. 1., kaz. zak., da naj se kaznujeta nasnovatelj in nasnovanec enako? Če potrdimo to vprašanje, zadenemo ob načelno stališče zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi, da so razveljavljene vse temu zakonu protivne odredbe drugih zakonov. Ali navzlic temu bo treba vprašanje potrditi. Prvič je vprašanje o kaznivosti nasnovancev v primeri z nasnovateljem vprašanje občnega dela kazenskega zakonika, ki naj praviloma velja tudi za zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi, ki ni hotel milejših določb v primeri z drugimi. Drugič pa smo videli, da je zakonodajec sam v zakonu o društvih, shodih in posvetih opustil stališče neomajnosti odredb zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi kot nevzdržljivo. Kar smo ugotovili za ta najtežji primer, velja, sicer v malo manjši meri, pa vendar tudi še za dolgo vrsto deliktov. Da doslej še ni prišlo do odločb kassacijskih sodišč, ki bi določale smernice za rešitev teh vprašanj za prakso, je pač vzrok ta, da so takšni delikti redki in da pridejo večinoma pred državno sodišče za zaščito države, ki nima nobene instance nad seboj.

V. D e l e g e f e r e n d a. Pestrost, ki smo jo pokazali v prednjih izvajanjih, vsekako opravičuje našo uvodoma izraženo trditev, da pomenjajo križajoči se predpisi različnih zakonov kazensko-pravne vsebine veliko nepriliko za prakso.* Saj velja po kazenskem zakoniku splošno pravilo

* Mimogrede naj se dotaknemo še odredbe § 91., odst. 2., zakona o lovu z dne 5. decembra 1931., po kateri »kaznovanje po predpisih zakona o lovu ne ovira preganjanja po kazenskem zakoniku.« Ta odredba ne pomenja »križanja«, ampak kopičenje (kumulacijo) izvrševanja kaznovalne pravice po sodiščih in po občnih upravnih oblastvih prve stopnje. [To ni novum, prav to je veljalo svoj čas po zakonu z dne 30. decembra 1921. za nepravilnosti pri posredovanju glede izseljevanja. Isto dejanje je bilo kaznivo po pristaniškem oblastvu in po sodišču (gl. Dolenc, Sadašnji položaj kaznenopravnog zakonodavstva, 1923., str. 13.)) Predstavljati si moramo, da niso vsa kazniva dejanja, ki so storjena z neupravičenim lovom na divjačino, storjena tudi z nakleponi

§ 21., da neznanje ali nepravilno pojmovanje kazenskega zakonika ne oprášča nikogar. To pravilo velja po posebni odredbi uvodnega zakona kaz. zak. tudi za zakon o tisku in zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi. Zakoni so pisani za narod, ta jih mora razumeti. Mi smo pa videli, da pri pestrosti križajočih se zakonov niti šolan pravnik ne more z vso gotovostjo trditi, da je pri tolmačenju stvar pogodil tako, kakor je zakonodajec to hotel. Na dlani leži, da zakonodajna tehnika, kakor se je v kazenski zakonodaji izkazala, glede na predmet te razprave ni bila smotrena.

Ako naj se doseže potrebna jasnost, bi se morali vsi zakoni kazenskopravne vsebine pregledati in preosnovati v tem pravcu, da bi dobili *codex penalis generalis* brez cepljenja na različne predpise, kakor hitro gre za zaščito iste pravne dobrine. Saj je bilo od vsega početka tudi za zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi tako zamišljeno!

Pa tudi za tiskovne delikte bi bilo potreba nekakšno *lex specialis* samo tam ustanoviti, kjer gre za odredbe posebnega tiskarskega značaja (*Press-Polizei-Delikte*). Enumeracijska metoda je umestna samo glede teh deliktov, glede vseh drugih t. zv. vsebinskih deliktov (*Press-Inhaltsdelikte*), ki se dajo storiti tudi brez tiska, pa ne. Zadostuje pač, da se ustanovi za te delikte ostrejša kazen, če so storjeni s tiskom.

Revizija v svrhu odprave križajočih se predpisov je nujno potrebna; ona pa naj gre roko v roko z revizijo, ki naj bi skušala dejanske stane kaznivih dejanj poenostaviti in njih ogromno število utesniti. Najnovejši švicarski projekt za nov kazenski zakonik izhaja z veliko manjšim številom deliktov, pa je veliko jasnejši kot večina drugih osnutkov in modernih kazenskih zakonikov. Naj se sodiščem zaupa, da bodo izrekla kazni po duhu zakona, čeprav ne bo za vsak odtенок delikta posebne kazuistične odredbe.

Nismo več nazora, ki ga je Montesquieu (*De l'esprit des lois*, livre XI., chap. VI) tako pregnantno izrazil, da bodi sodnik samo »la bouche, qui prononce les paroles de la loi«; smatramo, da je treba ohraniti sodniku v naših časih, ki se ozirajo mnogo bolj na dobrobit človeške družbe kot na prostost posameznika, možnost globoko socialno-čuteče razlage zakona. Vendar menimo, da mora biti zlasti v

protipravne prisvojitve; ako pa so, se kaznujejo dvakrat: po kaz. zak. in po zakonu o lovu.

vprašanjih, ki se tičejo načelnih političnih dolžnosti in pravic naroda, jasnost že radi potrebe pravne enakosti vseh državljanov pred zakonom.

Revizijo bi bilo treba poveriti posebnemu, ne mnogoštevilnemu svetu, sestavljenemu nekako tako, kakor je bilo z naredbo z dne 14. decembra 1919., Sl. N. br. 128, to pri svoječasnem zakonodajnem svetu ministrstva pravde odrejeno. Skoraj si ne moremo zamisliti zakona za ureditev socialnega praktičnega življenja, ki bi ne imel tega ali onega tesnega stika s kazenskim zakonom. Če hočemo imeti zakone, ki se ne bodo zadirali sem, ne zadevali tja, ampak bodo harmonična popolnitev kazenskopravne zakonodaje, temelječe na pravilni ideologiji dobrega občnega kazenskega zakonika, moramo predvsem poveriti nadzorstvo kazenskopravne zakonodaje stalnemu svetu, sestavljenemu iz praktično in teoretiško najboljše usposobljenih strokovnjakov. Dodati pa moramo še nekaj: Za njihovo delo jim moramo dati dovolj časa. Samo ob stalnem skupnem delu praktikov in teoretikov bi dobila zakonodaja možnost, da odpravi križanje raznih kazenskopravnih odredb in ustvarja v bodoče take norme, ki ne ogražajo, ampak podpirajo prepotrebno harmonično enotnost.

Prikratba nad polovico.

Konstantin H. Terzijev (Beograd).

Prikratba nad polovico prave vrednosti prodane stvari (laesio enormis) je ena izmed onih institucij, ki so se pojavile vzkraj kontraktov. Znana je vsem narodom. Vrinila se je celo v zakonodajo. Skoraj vsi moderni zakoni jo poznajo, neki z dosti, drugi pa z malo podrobnostmi.

Zanimivo je, kako se ta institucija uporablja v našem narodu na skrajnem jugu še dandanes in kako je z njo na balkanskem polotoku, kjer se pojavlja malone povsod. Zasledoval sem zasebnopravne odnose v življenju našega naroda, kako životarijo mimo obstoječih zakonov. Raziskoval sem običajno pravo, ki tiči v teh odnosih, na solunskem trgu, v Sofiji in v Beogradu. Morda utegne zanimati, ako popišem, kaj sem dognal v narodu.

V Makedoniji, pred balkansko vojno, in pa v Traciji je narod dobro poznal prikratbo nad polovico